

*Elämän-
mittainen
rakkaus*

Satu Aho

Elämänmittainen
rakkaus

Satu Aho

Elämän-
mittainen
rakkaus

NIMIKKEEN AUTOMAATTINEN ANALYSOINTI TIETOJEN,
ERITYISESTI MALLIEN, TRENDIEN JA KORRELAATIOIDEN,
SAAMISEKSI TEKIJÄNOIKEUSLAIN 13B §
("TEKSTIN- JA TIEDONLOUHINTA") MUKAISESTI ON KIELLETTY.

© 2026 SATU AHO

KUSTANNUSTOIMITUS: NIINA BROMAN
KANNEN SUUNNITTELU: PIIA AHO

KUSTANTAJA: BOD · BOOKS ON DEMAND,
MANNERHEIMINTIE 12 B, 00100 HELSINKI, BOD@BOD.FI

KIRJAPAINO: LIBRI PLUREOS GMBH,
FRIEDENSALLEE 273, 22763 HAMPURI, SAKSA

ISBN: 978-952-80-5411-5

Kirja on omistettu jo edesmenneille
äidilleni ja isälleni. Rakkaus kantaa.

Kirjan henkilöt

Maria ja Jaakko

Senni, Marian äiti

Alfred, Marian isä

Ilmari, Jaakon isä

Mika, Sinikan sulhanen

Aino, Sinikan ystävä

Maija, Jussin morsian

Vakuutusmies Reino

Marian ja Jaakon lapset ikäjärjestyksessä
vanhimmast nuorimpaan

Eero

Jussi

Hilja

Saima

Sinikka

Tapio

Aino

Seppo

Vilho

Marian ja Jaakon ensitapaaminen

Oli ilta, ja aurinko paistoi valtoimenaan. Marian tehtävänä oli hakea lehmät kilometrin päästä niityltä iltalypsylle.

Hän laittoi ainoan omistamansa mekon päälle, koska siihen aikaan tytöt pukeutuivat aina mekkoon. Mekko oli aivan selvästi käynyt pieneksi jo aikaa sitten. Marian rinnat pursusivat napitetusta etumuksesta, ja mekko oli liian lyhyt.

Äiti ei ollut ehtinyt tehdä Marialle uutta mekkoa, vaikka hän oli sitä pyytänyt. Pyynnöistään huolimatta Maria tiesi, että todellisuudessa hänen olisi käytettävä vanhempien siskojensa pieneksi jääneitä mekkoja, eikä hän saisi koskaan uutta.

Maria oli täyttänyt keväällä neljätoista ja sen ajan mittapuun mukaan oli lähes nainen, ainakin työnteon suhteen.

1940-luvulla lehmiä laidunnettiin pelloilla, jotka olivat usein pitkien matkojen päässä kotoa. Lapsille annettiin tehtäväksi viedä eläimet aamulla lypsämisen jälkeen sinne ja illalla takaisin kotiin lypsämistä varten.

Joskus kesäisin laidunnettiin navetan lähellä ja silloin lehmät myös lypsettiin ulkona. Kiusana olivat aina kärpäset, joita hätisteltiin pois erilaisilla varvuilla tai sytyttämällä nuotio. Nuotiosta tuleva savu piti kärpäset loitolla lypsämisen ajan.

Maria käveli avojaloin, huolettomasti risu kädessä metsätietä pitkin. Tie oli rapainen, ja jalka osui lehmänpaskaan melkein joka askeleella.

Vihdoin Maria pääsi pellolle, jossa lehmät laidunsivat.

Hän huusi kovalla äänellä:

”Tuutikki, Orvokki, Marketta ja Mielikki tänne! Nyt lähdetään kotiin lypsylle!”

Ei aikakaan, kun lehmät olivat kiltisti jonossa, johtolehmä ensimmäisenä. Eläimet kävelivät tietä pitkin tottuneesti, ja johtajalehmä vei karjaa kohti kotia.

Samaan aikaan tiellä käveli nuori mies. Mies oli metsurin näköinen. Hänellä oli pussihousut, ruutupaita ja kirves olkapäillään. Hän näytti komealta siinä astellessaan. Paidan alta kohosivat isot hauikset, ja tämän solakka olemus herätti kiinnostusta.

Mariaa hävetti, eikä hän saanut sanaa suustaan. Hän nyki mekkonsa etumusta, jonka napinvälit lösöttivät irstaasti levällään.

”Minä olen Jaakko ja olen tilapäisesti täällä metsätoissäsä. Asun kirkonkylällä”, nuorukainen sanoi.

Maria ihastui heti metsätoista palaavaan mieheen.

”Mistäs kaunis tyttö on tulossa ja mihin menossa?” kiusoiteli Jaakko.

Maria ujosteli, eikä kehdannut vastata mitään. He alkoivat kävellä rinnakkain samaan suuntaan.

”Olisi muuten mukava, jos tulisit kylälle tansseihin keski- viikkona”, Jaakko sanoi virnistäen.

Maria punastui, mutta nyökkäsi ujosti Jaakolle. Näin hän oli hyväksynyt kutsun tansseihin. Olipa komea mies, hän ajatteli.

Seuraavassa tienristeyksessä heidän tiensä erkanivat.

Maria ei voinut kertoa Jaakon tapaamisesta kenellekään. Iloisena hän hyppeli lehmälauman jäljessä kohti kotia.

Tapaamisen jälkeen Marian sydämen täytti ilo ja tanssien odotus. Mitähän mieltä äiti ja isä olisivat hänen tanssiehdotuk-

sestaan. Äiti oli talon auktoriteetti ja hänen päätöksensä olisi tärkein. Isä tyytyi useimmiten äidin tahtoon. Tansseihin pääsi yleensä vasta rippikoulun käytyään, ja neljätoistavuotias Maria pääsisi ripille vasta vuoden päästä.

Maanantai-ilta tuli päätöksensä, ja Maria kävi muiden sisariensa kanssa nukkumaan. Maria nukkui pirtissä, jossa nukuivat myös neljä hänen sisarustaan. Kaksi leveää olkipatjaa levitettiin lattialle ja kaikki asettuivat yöpuulle. Petiä sanottiin siskonpetiksi, mikä olikin hyvä nimitys nukkumajärjestykselle – ja tässä tapauksessa se oli myös kirjaimellisesti totta.

Maria jännitti Jaakon tapaamista, eikä unta väsymyksestä huolimatta meinannut tulla. Seuraavana päivänä hänen olisi ehdotettava vanhemmilleen tansseihin menoa. Maria oli erityisesti huolissaan siitä, mitä äiti sanoisi hänen ehdotuksestaan. Maria tiesi, että äiti saisi isän tarvittaessa suostumaan kaikkeen.

Marian vanhemmat siskot olivat käyneet tansseissa jo vuosia. Tansseja pidettiin isojen talojen pirtteissä pitkin kyliä. Jaakon ehdottamat tanssit pidettiin naapurissa, parin kilometrin päässä.

Seuraava ilta koitti ja aurinko paistoi valtoimenaan. Maria lähti jälleen iloisena hakemaan lehmiä iltalypsylle navetan takana olevalta niityltä. Lehmät kävelivät reippaasti navettaan, ja Maria jäi odottamaan äitiä lypsylle. Häntä jännitti ja sydän teki muutaman ylimääräisen pomppauksen.

”Pääsenkö, äiti, isojen tyttöjen kanssa tansseihin ylihuomenna?” Maria aloitti tunnustellen.

Äiti jatkoi lypsämistä hiljaisena. Maria odotti ja odotti ja odotti.

Lehmät oli jo melkein lypsetty, ja maidot valutettu sihdin läpi tonkkaan sekä isoon saaviin kylmenemään.

”Katsotaan sitä sitten huomenna”, äiti virkkoi.

Maria mietti kuumeisesti, miten esittäisi tansseihin menon uudelleen äidilleen. Mariasta tuntui, että hän oli ihastunut metsuriin ja hänen itsevarmaan olemukseensa.

Metsuri oli komea ja varmasti häntä monta vuotta vanhempi. Tansseihin hänen olisi päästävä jo pelkästään metsurin takia. Äidilleen Maria ei kuitenkaan voinut kertoa Jaakon tapaamisesta.

Keskiviikkona aamutuimaan, ennen lasten heräämistä Senni-äiti oli tehnyt sangollisen pullataikinaa, josta hän oli leiponut lettapullia viikon tarpeeseen. Huumaava pullantuoksu täytti pirtin. Rieskataikina odotti leipomistaan.

Maria mietti oikeaa hetkeä pyyntöönsä. Illalla äiti kutoi sukkaa, ja istui hänen viereensä. Maria tunsu hetkensä koittaneen.

”Äiti, pääsenkö minä huomenna sinne tansseihin isojen tyttöjen kanssa? He voivat huolehtia minusta.”

Äiti katsoi Mariaa ja ihmetteli, mistä tämä innostus tansseja kohtaan kumpusi.

Äiti mietti vielä hetken ja sanoi:

”Voit sinä mennä, mutta tule kotiin kymmeneksi. Ja ehdottomasti aikaisemmin, kuin isot siskosi!”

”Näin teen, äiti”, Maria vastasi riemuissaan.

Hän ryntäsi äidin kaulaan ja antoi pusun tämän poskelle. Iloisena ja sydän kiivaasti pompotellen Maria juoksi siskonpetille siskojensa viereen ja nukahti heti.

Marian lapsuus

Maria syntyi pienessä maalaiskylässä maaliskuussa vuonna 1932. Hänen äitinsä Senni ja isänsä Alfred olivat syntyneet 1890-luvun lopussa. Alfred oli syntynyt lähellä heidän nykyistä maatilaansa.

Senni oli toisessa kylässä asuvan talonpojan lapsi. Tavallista silloin oli, että pariskunnat tapasivat toisensa kylällä järjestettävissä iltamissa, ja niin kävi Sennille ja Alfredillekin.

Maria syntyi heidän perheeseensä yhdentenätoista lapsena. Perheessä oli liuta poikia ja tyttöjä, niin kuin sen ajan perheissä oli tapana.

Marian äiti Senni oli pieni ja topakka maalaistalon emäntä ja kova tekemään töitä. Sennillä oli vaaleat hiukset, siniset silmät ja lempeä katse. Sennin ompelutaidot tunnettiin koko kylällä ja hän hankki ompelijana lisää tienestiä perheelleen. Sennin ja Alfredin avioliiton alkuaikoina Senni ompeli kaikki vaatteet käsin, sillä silloin ei vielä ollut ompelukoneita. Kävi hän se häneltä kätevästi, vaikka olikin aikaa vievää hommaa.

Iltaisin lasten mentyä nukkumaan Senni otti ompelutarvikkeensa esille ja loihti lapsilleen sekä kyläläisille sen ajan käyttövaatteita.

Hän oli myös taitava ja nopea kutoja ja kutoikin kaikki kotona tarvittavat räsymatot sekä liinavaatteet. Alfred oli tehnyt hänelle kangaspuut, joihin rustattiin naapurin naisten kanssa monenlaisia loimia. Kutomalla tehtiin myös osa kan-kaista erityisesti silloin, kun ei vielä ollut olemassa kauppoja.

Maria varttui sisarustensa kanssa itsestään huolehtivaksi nuoreksi naiseksi.

Senni yritti siirtää tietoisesti ompelutaitojansa tuleville sukupolville. Hyvin varhaisessa vaiheessa äiti huomasi Marialla olevan ompelutaidon ja kiinnostuksen sekä halun oppia uutta. Maria antoi vinkkejä äidille ompeluasioissa, ja siksi tämä antoi Marialle omia ompelutöitään tehtäväksi. Kukaan muu talon tyttäristä ei ollut niistä kiinnostunut.

Senni ompeli kyläläisille pientä korvausta vastaan vaatteita ja sai siinä samalla hankittua myös itselleen kankaita kaupasta. Kankaat kyläläiset toivat itse, ja niistä jäi loput kankaanpalat käytettäväksi Sennin omiin ompeluihin.

Tuohon aikaan ompelutaito ja idearikas sekä luova ajattelu olivat monen perheen pelastus monessakin arkipäiväisessä asiassa. Vasta Marian ollessa kahdeksan vuoden ikäinen kirkonkylälle avautui ensimmäinen sekatavarakauppaa ja myöhemmin toinen.

Kaupat olivat pääasiassa poliittisen suuntauksen mukaiset SOK eli Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta ja E-liike eli Elanto. E-liikkeet olivat aluksi kaupunkien työväestölle tarkoitettuja osuuskauppoja, mutta yleistyivät vähitellen kaikkien talollisten ja talottomien käyttöön.

Kaupoista maaseudun väestö köyhästä rikkaaseen sai ostettua itselleen välttämättömiä elintarvikkeita kuten kahvia, soke-ria ja saippuaa. Nimensä mukaisesti kaupoista sai myös erilaisia kankaita ja ompelutarvikkeita.

Senni oli iloinen, kun kylälle saatiin hänen kipeästi tarvitsemiaan ompelutuotteita. Näin hän pystyi toteuttamaan luovuuttaan entistä paremmin ompeluhommissa.

Senni synnytti kaikki kuusitoista lasta kotonaan. Siihen aikaan lapsia kuoli paljon keskenmenoihin, synnytykseen tai aivan pienenä erilaisiin kuume- ja rokkotauteihin.

Ennen Marian syntymää Sennin lapsista kolme menehtyi keskenmenoon, ja kaksi kuoli alle vuoden ikäisenä sairauksiin.

Neuvoloita ei ollut, eikä lapsia rokotettu tauteja vastaan. Lääkärit olivat kaukana, eikä täsmälääkkeitä tauteihin ollut saatavilla. Synnytykset tehtiin kotona yleensä saunassa eikä mitään kivunlievitystä ollut. Alfred sai monet kerrat juosta hakemaan naapurista lapsenpäästäjän, joka oli nimitys lapsentulossa avustavalle naiselle.

Jokaisessa kylässä oli oma lapsenpäästäjä. Heidän taitonsa perustuivat perinteeseen, toisilta synnytysavustajilta saatuihin tietoihin ja tietenkin omiin kokemuksiin. Synnytyksessä avustajat ottivat lapsen vastaan, sitoivat napanuoran ja katkaisivat sen. Heidän tehtävänsä oli myös jälkeisten hävittäminen hautaamalla.

Pidettiin ihan luonnollisena, että vastasyntyttäneet naiset jatkoivat kotiaskareita heti synnytyksen jälkeen. Vastasyntynyt laitettiin pärekoriin ja kannettiin sisälle pirttiin. Äiti imetti pienokaistaan muiden töidensä ohella. Jos talossa oli isompia tyttäriä, he auttoivat talouden pyörittämisessä ja pienokaisen hoitamisessa.

Mariakin joutui jo hyvin pienenä huolehtimaan pienemmistä sisaruksistaan ja tekemään kaikkia kotitöitä.

Sennin ja Alfredin maatalo oli pieni ja tilaa siellä oli vähän, mutta silti tupaan mahtuivat pienet kangaspuut.

Isompia mattoja Sennillä oli mahdollisuus käydä kutomassa isompien maalaistalojen kangaspuilla. Samalla voitiin vaihtaa kuulumisia ja neuvoja naapureiden kanssa jokapäiväisistä asioista.

Kotitöiden ja lapsien hoidon takia Senni ei aina itse ehtinyt kutoa uusia mattoja repaleisten tilalle. Silloin mattoja ostettiin tai vaihdettiin eri tuotteilla naapureiden naisilta.

Matot kudottiin vanhoista vaatteista leikatuista kuteista. Kaikki rikki menneet vaatteet käytettiin huolella räsymattojen

kutomiseen, ja matonkuteita leikattiin emäntien sekä talon tyttöjen toimesta ahkerasti.

Elämä oli todellista kiertotalouselämää – kaikki mahdollinen käytettiin uudelleen.

Isä-Alfred oli sodan käynyt mies ja teki metsurin töitä. Alfred oli tummatukkainen ja ruskeasilmäinen juro mies, joka ei turhia puhunut. Metsurin töillään hän toi osaltaan leivän perheensä pöytään. Hevonen oli sen ajan ainoa työväline, milloin pelloilla tai metsätöissä.

Alfred oli rakentanut itse perheen kodin heti naimisiinmenon jälkeen, vuosisadan alussa. Naimisiin mentyään Alfred oli saanut kotoaan maatilkun ja tontin, johon talo rakennettiin. Rakennuspuut hän sai kotinsa metsäpalstalta.

Heidän talossaan oli kolme kerrosta. Varsinainen asuinhuoneisto oli toisessa kerroksessa. Se oli pieni pirtti, jossa oli keittiö ja tupa samassa tilassa. Pirtin keskellä oli leivinuuni leivontaa ja pirtin lämmittämistä varten. Leivinuunia lämmitettiin säästä riippuen talvella useita kertoja viikossa ja kesällä harvemmin. Pirtistä pääsi kylmään eteiseen, josta oli kulku yhteen makuuhuoneeseen ja sementtirappusia pitkin kellariin.

Makuuhuone oli tarkoitettu talon emännälle ja isännälle. Se oli pyhä paikka eikä lapsilla ollut sinne asiaa.

Eteisestä meni myös raput yläkertaan kolmanteen kerrokseen, jossa oli toinen makuuhuone. Perheen pojat olivat majoittuneet sinne.

Kaikki tytöt ja pienimmät veljet nukkuivat pirtin lattialla siskonpetillä. Patjoina olivat oljilla täytetyt patjapussit, joita Senni ompeli lisää aina tarpeen vaatiessa.

Ulos mentiin eteisen lasiverannan kautta. Verannan ulkoseinissä oli isot ikkunat, ja kesällä Sennin pelargoniat sekä muut kukat kukkivat siellä valtoimenaan. Keväällä auringonvalon lisääntyttyä, verannalla idätettiin ulkokukkien siemenet ja myöhemmin keväällä itäneet taimet istutettiin pihalle.

Satu Ahon toinen teos on vahva-
ääninen sukusaaga, jonka keskiössä
on Marian ja Jaakon välinen syvä,
elämänmittainen rakkaus.

Kauppiaan arki on työteliästä 1950-luvun
maalaispitäjässä, missä uskonnollisen
yhteisön säännöt määrittelevät
elämisen reunaehdot.

Teos etsii vastausta siihen,
voiko rakkaus yhä kannatella,
kun kaikki on jo menetetty.
Marian ja Jaakon fiktiivisen tarinan
löyhinä esikuvina toimivat kirjailijan
omat vanhemmat, jotka työskentelivät
koko elämänsä yrittäjinä
Pohjois-Pohjanmaalla.

